

Ortaöğretim Kurumlarındaki Rehber Öğretmenlerin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Yeterlik Algıları¹

Competencies of Psychological Counselling and Guidance Services at Secondary Education Institutions

Gözde EVRAM¹, Yeliz AKINTUĞ², Engin BAYSEN³

¹ Sorumlu Yazar, Uzm., Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, Atatürk Eğitim Fakültesi, Yakın Doğu Üniversitesi, Kuzey Kıbrıs, Mersin 10, Türkiye, gozde.evram@neu.edu.tr, (<https://orcid.org/0000-0002-2536-421X>)

² Doç. Dr., Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Fakültesi, Doğu Akdeniz Üniversitesi, Kuzey Kıbrıs, Mersin 10, Türkiye, yeliz.akintug@emu.edu.tr

³ Doç. Dr., Temel Eğitim Bölümü, Atatürk Eğitim Fakültesi, Yakın Doğu Üniversitesi, Kuzey Kıbrıs, Mersin 10, Türkiye, engin.baysen@neu.edu.tr, (<https://orcid.org/0000-0003-4977-9652>)

Geliş Tarihi: 01.03.2018

Kabul Tarihi: 08.01.2019

ÖZ

Araştırmanın amacı, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Genel Ortaöğretim ve Mesleki Teknik Öğretim Dairesine bağlı okullarda görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin yeterlik düzeylerinin belirlenmesidir. Bu çalışmada problem cümlesi “Ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin yeterlik düzeyleri nasıldır?” diye belirlenmiştir. Bu çalışmanın evrenini KKTC’de tüm ilçelerde yer alan ortaöğretim kurumlarında görev yapan 102 psikolojik danışman ve rehber öğretmen oluşturmaktadır. Ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin bazıları okulda bulunmadığından ve dağıtılan bazı anketlerin geri dönmediği için 8 denek kaybı olmuştur ve araştırmanın örneklemini 94 psikolojik danışman ve rehber öğretmen oluşturmuştur. Bu çalışmada Poyraz (2007) tarafından geliştirilen Okul Rehberlik Hizmetleri Ölçeği kullanılmıştır. Veriler t-testi, Mann Whitney U ve tek yönlü varyans kullanılarak analiz edilmiştir. Bulgulara genel olarak bakıldığı zaman psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin çok yeterli düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Alt problemler ile ilgili bulgulara bakıldığı zaman ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin medeni durum, buldukları okuldaki rehberlik servisindeki hizmet süresi ve okulda görev yapan psikolojik danışman sayısı değişkenine göre verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Rehberlik hizmetleri, psikolojik danışma, rehberlik, psikolojik danışman, okul rehberlik hizmetleri ölçeği.

ABSTRACT

The purpose of the study is to determine the level of competence of psychological counselors and guidance services of psychological counselors and counselors working in the schools of Turkish Republic of Northern Cyprus, Ministry of National Education and Culture, General Secondary Education and Vocational Technical Education Department. In this study, the problem statement is defined as “What is the competencies of psychological counselling and guidance services provided at secondary education

¹ Bu çalışma, sorumlu yazarın yüksek lisans tezinden üretilmiş olup XIII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi’nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

institutions?” The universe of this study consists 102 psychological counselors and guidance teachers working in secondary schools in all districts of TRNC. There were 8 subjects lost because some psychological counselors and guidance teachers working in secondary education institutions were not present at school and some questionnaires were not returned and the sampling for this study consisted 94 psychological counselors and guidance teachers working in secondary schools. In this study, the School Counselling Services Scale developed by Poyraz (2007) has been used. Data were analyzed using t-test, Mann-Whitney U Test and One-Way Analysis of Variance. In general, the findings show that the level of psychological counselling and guidance services is very satisfactory. When the findings related to the sub-problems were examined, it was found that there was a significant difference between the psychological counseling and guidance services provided by the psychological counselors and guidance teachers working in the secondary education institutions according to the marital status, the length of service in the guidance service at the school and the number of psychological counselors at the school.

Key words: Counselling services, psychological counselling, guidance, psychological counsellor, school counselling services scale.

GİRİŞ

Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin amacı, bireyin kendi özelliklerinin, zayıf ve güçlü yanlarının, ilgi ve yeteneklerinin farkına varmasına, bulunduğu çevredeki eğitim ve iş olanaklarını tanımaya, kendi ilgi ve yetenekleri ve ailenin sunduğu imkânlar doğrultusunda başarılı olabileceği mesleki yönelimlerde bulunmasına, ayrıca bireyin sorunlarını çözebilmesine, etkili iletişim becerileri geliştirebilmesine ve zamanı etkili bir şekilde kullanabilmesine yardım etmektir (Güven, 2008). Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine duyulan ihtiyacı artıran etmenler 20. yüzyılda toplumda meydana gelen psikolojik, sosyo-kültürel, ekonomik ve felsefi değişimlerdir. Eğitimde bireysel farkların dikkate alınması gereği ve bireyin duygusal yönüne verilen önemin artması, bilim ve teknolojiadaki gelişmeler, inanç ve değerlerdeki değişimler sonucu kuşaklararası çatışmalar, aile yapısındaki değişimler, kadınların iş hayatına katılması, mesleklerin artması ile meslek seçiminin zorlaşması, bireylere tanınan karar verme ve seçme özgürlüğü, öğrenci merkezli eğitim anlayışının gelişmesi gibi etmenler psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine duyulan ihtiyacı artırmıştır (Yeşilyaprak, 2014).

20. Yüzyıl'ın başlarında Amerika'da mesleki rehberlik olarak ortaya çıkmıştır. Avrupa'da psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri Amerika'ya oranla fazla gelişmemiştir. Türkiye'de II. Dünya Savaşı'ndan sonra Amerika'dan etkilenecek gündeme gelmeye başlamıştır. Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri 1907 yılında öğrencilerin haftada bir saat rehberlik dersi görmeye başlamasıyla okul rehberliği anlayışı ortaya çıkmıştır. 1980'lerde danışmanlık profesyonel bir meslek niteliği kazanmış ve ruh sağlığı danışmanlığı, evlilik ve aile danışmanlığı, rehabilitasyon danışmanlığı, okul danışmanlığı ve kariyer danışmanlığı gibi birçok uzmanlık alanları ortaya çıkmıştır (Hackney ve Cormier, 2008; Karaca ve İkiz, 2014).

Türkiye'de rehberlik hizmetleri özellikle 1950'li yıllarda başlamıştır. Geleneksel eğitim öğrenciye sadece bilgi yükleyerek zihinsel gelişimime önem verirken çağdaş eğitimin amacı; öğrendiği bilgiyi sorgulamadan kabul etmek yerine bilgileri günlük yaşamda kullanabilen, akılcı, yaratıcı, yapıcı olarak toplumu daha ileriye götürebilecek bireyler yetiştirmektir. 2000'li yıllarda geleneksel rehberlik anlayışından gelişimsel rehberlik anlayışına geçiş söz konusudur. Gelişimsel rehberlik anlayışı öğrencinin eğitsel, mesleki, kişisel/sosyal gelişim alanlarındaki gelişimsel ihtiyaçlarını esas alır. Ortaöğretim dönemi oldukça değişken, kontrolü zor, ön kestirimi güç olan ergenlik dönemi kapsamında düşünülebilir. Bu dönem ergenin kendini aradığı, değerler oluşturarak kimliğini belirlemeye çalıştığı bir dönemdir. Bu yüzden oldukça bunalımlı geçen bir dönemin sağlıklı aşılabilmesi, eğitimde gence yönelik psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini zorunlu hale getirir (Yeşilyaprak, 2014). Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri bireyin içinde bulunduğu gelişimsel döneme bağlı olarak karşısına çıkan engellerle baş edebilmesinde ve yaşam koşullarına uyum sağlayabilmesinde önemli bir işleve sahip olduğu söylenebilir (Kızıldağ, Zorbaz, Gençtanırım ve Arıcı, 2012).

Ergenlik döneminde gençlerin kişisel, mesleki ve eğitimsel problemleri yoğunlaşmaktadır. Bu dönemde ergenlerin kararsızlıklar ve belirsizlikler yaşaması, kendi bedenindeki değişimler, değer ve tutumlarındaki farklılaşmalar, yaşam felsefesi oluşturması, mesleğe yönelmesi ve kimliğini oluşturması gibi önemli süreçleri yaşaması rehberlik hizmetlerine duyulan ihtiyacı da arttırmaktadır. Gençlerdeki merak ve değişim arzusu ya da genç kimlik arayışı ve bir gruba ait olma isteğiyle sigara, içki, uyuşturucu gibi madde bağımlılığı gibi alışkanlıklara ve şiddete eğilim gösterebilirler. Bu durumlar eğitimde gencin kendini rahat ifade edebileceği ve yakın hissettiği yetişkinlerle sağlıklı iletişim kurabileceği demokratik bir ortam gerektirir (Can, 2012; Kaya, 2014; Yeşilyaprak, 2008).

Özetle, çocuğun kişisel, eğitsel ve mesleki gelişimi açısından ortaöğretim döneminde rehberlik hizmetlerinin yeterli ve kapsamlı olarak sürdürülmesi gerekmektedir. Bu hizmetlerin yürütülmesinde ortaöğretimin yapısından kaynaklanan karakteristik özellikler, verilecek hizmetlerin planlanması ve uygulanmasında belirleyici bir etkiye sahiptir (Yeşilyaprak 2008).

Psikolojik danışman yeterliği, psikolojik danışmanın yardım almak isteyen danışana etkili bir biçimde psikolojik danışma yapabilme konusundaki algısıdır (Aksoy ve Diken, 2009). Psikolojik danışman öz yeterliği, psikolojik danışmanların danışma sürecinde psikolojik danışmanlıkla ilgili davranışlar ve belirli klinik durumlarla baş edebilme konusunda kendi kapasitelerine dair yeterlik algılarıdır (Larson ve Daniels,1998). Literatür incelendiğinde, psikolojik danışmanların öz yeterliği konusunda yapılan araştırmalar genellikle psikolojik danışma becerilerine odaklanmaktadır (Urbani ve arkadaşları, 2002). Yapılan araştırmalarda psikolojik danışman öz yeterliğiyle psikolojik danışmanlık becerileri arasında olumlu bir ilişki görülmektedir (Sharpley ve Ridgway, 1993). Ayrıca, psikolojik danışman öz yeterlik algısı psikolojik danışmanların psikolojik danışma oturumlarında yaşadıkları kaygı düzeylerini, psikolojik danışma oturumuna dair düşüncelerini ve psikolojik danışma sürecinde kullanmaları gereken terapötik becerileri gösterebilme cesaretlerini etkilemektedir (Daniels ve Larson, 2001). Psikolojik danışman öz yeterlik düzeyi alınan eğitimlerle (Al-Darmaki, 2004; Kellie, 2006; Urbani, ve arkadaşları, 2002; Soresi, Nota ve Lent, 2004;) ve sağlanan desteklerle (Cashwell ve Dooley, 2001) arttırılabilir. Öz yeterlik bireyin performansını ve başarılarını etkileyen bir özellik olarak, psikolojik danışma ve rehberlik alanında çalışan psikolojik danışmanların ve rehber öğretmenlerin etkinliklerinde etkili olması beklenebilir (Tang ve arkadaşları, 2004).

Bu çalışmada ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin yeterlik düzeyleri açısından önemli bulgulara ulaşılabileceği düşünülmektedir. Araştırma bulguları KKTC Milli Eğitim Bakanlığı tarafından temel alınabilir ve psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin genel durumu değerlendirilebilir. Psikolojik danışma ve rehberlik alanı ile ilgilenen akademisyenlere, araştırmacılara ve konunun diğer ilgililerine bilgi sağlayabilir.

1.1. Problem Cümlesi

Ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin yeterlik düzeyleri nasıldır?

1.2. Alt Problemler

1. Ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin *çalıştıkları okul düzeyine (Ortaokul/Lise)* göre verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
2. Ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin *çalıştıkları okul türüne* göre verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. Ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin *çalıştıkları kurum türüne (Resmi/Özel)* göre verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

4. Ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin *cinsiyetlerine* göre verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
5. Ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin *medeni durumlarına* göre verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
6. Ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin *mezun oldukları bölüme* göre verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
7. Ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin *rehberlik servisindeki hizmet sürelerine* göre verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
8. Ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin *buldukları okuldaki rehberlik servisindeki hizmet sürelerine* göre verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
9. Ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin *ilgilendikleri öğrenci sayısına* göre verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
10. Ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin *görev yaptıkları okuldaki psikolojik danışman sayısına* göre verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma KKTC Milli Eğitim, Gençlik ve Spor Bakanlığı Ortaöğretim ve Mesleki Teknik Dairesine bağlı okullarda psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlik düzeylerinin belirlenmesi amacıyla tarama modeliyle gerçekleştirilmiş betimsel bir araştırmadır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 2010). Betimsel araştırmalar, olayı olduğu gibi araştırmaya ve var olan durumu belirlemeye çalışan araştırmalardır (Tanrıöğen, 2011).

2.2. Evren ve Örneklem

Evren, araştırma sonuçlarının genellenmek istendiği elemanlar bütünüdür (Karasar, 2010). Araştırmanın evrenini, 2012-2013 Güz Dönemi eğitim-öğretim yılında 17 Ekim – 16 Kasım tarihleri arasında KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Ortaöğretim Dairesine bağlı resmi ve özel okullarda ve Mesleki Teknik Dairesine bağlı liselerde görev yapan 102 psikolojik danışman ve rehber öğretmen oluşturmuştur. Örneklem belli bir evrenden, belli kurallara göre seçilmiş ve seçildiği evreni temsil etme yeterliği kabul edilen küçük bir kümedir (Karasar, 2010). Ortaöğretim kurumlarında görev yapan bazı psikolojik danışman ve rehber öğretmenleri okulda bulamama ve verilen bazı anketlerin geri dönüşümü olmadığı için 8 denek kaybı olmuştur ve araştırmanın örneklemi 94 psikolojik danışman ve rehber öğretmen oluşturmuştur. Araştırmaya katılan 94 psikolojik danışman ve rehber öğretmenin 79 (%84)'u kadın ve 15 (%16)'i erkektir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Tarama (survey), betimsel araştırmalarda kullanılan yaygın yöntemlerin başında gelmektedir. Tarama (survey), anket sorularının yanıtlanması yoluyla bilgi toplama yöntemidir (Cresswell, 2002). Bu araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan anket iki bölümden oluşmuştur. İlk bölüm araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu, ikinci bölüm ise Poyraz (2007) tarafından geliştirilen Okul Rehberlik Hizmetleri Ölçeği'dir.

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacı tarafından hazırlanmış ve KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Ortaöğretim Dairesine bağlı resmi ve özel okullarda ve Mesleki Teknik Dairesine bağlı liselerde görev yapan rehber öğretmenlere uygulanmıştır. Bu form ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin demografik özelliklerini (görev yaptıkları okul, cinsiyet, medeni durum, mezun oldukları bölüm, rehberlik servisindeki hizmet süresi, buldukları okuldaki rehberlik servisindeki hizmet süresi, ilgilendikleri öğrenci sayısı ve okulda görev yapan psikolojik danışman sayısı) belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.

2.3.2. Okul Rehberlik Hizmetleri Ölçeği: Beşli likert tipi olan ölçek psikolojik danışma hizmetleri (1-7 madde), oryantasyon hizmetleri (8-14 madde), bireyi tanıma hizmetleri (15-21 madde), bilgi toplama ve yayma hizmetleri (22-28 madde), yöneltme ve yerleştirme hizmetleri (29-35 madde), izleme hizmetleri (36-42 madde), çevre-veli ilişkileri hizmetleri (43-49 madde), müşavirlik hizmetleri (50-56 madde), araştırma ve değerlendirme hizmetleri (57-63 madde) olmak üzere dokuz alt boyuttan ve tümü olumlu 63 maddeden oluşturulmuştur. Ölçek, pek çok yeterli (5), çok yeterli (4), yeterli (3), az yeterli (2) ve hiç yeterli değil (1) olmak üzere beşli derecelendirme ölçeği şeklinde hazırlanmıştır. Ölçekten en yüksek 315 puan en düşük ise 63 puan alınabilir (Poyraz, 2007).

Ölçeğin geliştirilmesi amacıyla öncelikle literatür taraması yapılmıştır, okullarda verilmesi gereken psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri doğrultusunda 81 maddelik soru havuzu oluşturulmuştur ve ardından alandan 5 uzmanın görüşü alınarak madde sayısı 63'e düşürülmüştür (Poyraz, 2007). Ölçeğin kapsam geçerliliği için yüksek lisans veya doktoralı alanda çalışan ve akademisyen olan otuz uzman, ölçekte yer alan 63 maddeyi incelemiş ve denemelik ölçek formunu bu şekliyle onayladılar. Daha sonra denemelik ölçek formu 89 rehber uzman, 313 rehber öğretmen ve 102 yöneticiden oluşan araştırma grubu ile geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Cronbach α değeri 0.95 olarak bulunmuştur (Poyraz, 2007).

Ölçeğin güvenilirliğini belirlemek için Cronbach α katsayısı hesaplanmıştır. 63 maddeden oluşan ölçeğin geneli için Cronbach α değeri 0.95 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin alt testleri için hesaplanan Cronbach α değerleri şu şekildedir: Psikolojik danışma hizmetleri Cronbach α değerleri 0.89, oryantasyon hizmetleri Cronbach α değerleri 0.88, bireyi tanıma hizmetleri Cronbach α değerleri 0,87, bilgi toplama ve yayma hizmetleri Cronbach α değerleri 0.87, yöneltme ve yerleştirme hizmetleri Cronbach α değerleri 0.89, izleme hizmetleri Cronbach α değerleri 0.88, çevre-veli ilişkileri hizmetleri Cronbach α değerleri 0.89, müşavirlik hizmetleri Cronbach α değerleri 0.93, araştırma ve değerlendirme hizmetleri Cronbach α değerleri 0.92'dir. Bu veriler, ölçeğin güvenilir olduğunu desteklemektedir.

2.4. Verilerin Toplanması

KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Ortaöğretim ve Mesleki Teknik Dairesine bağlı okullara araştırmacı tarafından şahsen gidilerek, okullarda görev yapan müdürler ile görüşülmüştür. Anketi cevaplamayı kabul eden rehber öğretmenlere anketler dağıtılmıştır. Bazı rehber öğretmenler anketi yanıtlarken şahsen orada beklendi, sınıf içi rehberlik saatinde olan rehber öğretmenlere anketi cevaplaması için gün içinde saat 12.00'den sonra toplanacağı belirtilerek anket bırakıldı, okula gün içinde gelmeyecek olan rehber öğretmenlere ise anketi doldurması için bırakıldı, birkaç gün sonra okula gidip şahsen teslim alındı. Anketi yanıtlamayı kabul etmeyen rehber öğretmenlere ise teşekkür edildi çünkü gönüllük ilkesine dayanmaktadır. Dağıtılan anketlerin %92'si (94/102) geri döndü. Okul Rehberlik Hizmetleri Ölçeği uygulanan okulların listesi ekler bölümünde gösterilmiştir.

2.5. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Verilerin analizinde t-testi, Mann Whitney U, ANOVA, frekans dağılım ve aritmetik ortalama kullanılmıştır. Verilerin analizi SPSS 17.0 programı kullanılmıştır.

BULGULAR

3.1. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Bulgular

Okul Rehberlik Hizmetleri Ölçeğine ait Kolmogorov-Smirnov^a ve Shapiro-Wilk normallik testi değerlerine ilişkin veriler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Okul Rehberlik Hizmetleri Ölçeği Normallik Testi Sonuçları

	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Okul Rehberlik Hizmetleri Ölçeği	,077	94	,200*	,975	94	,074

Bu çalışmada verilerin normal dağılım gösterip göstermediği belirlenmiştir. Normallik testi için Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk değerlerine bakılmıştır. Tablo 1 incelendiğinde (Sig.) ile gösterilen p değerinin 0.05’ten büyük olması normalliğin sağlandığı anlamına gelmektedir (Can, 2013).

Ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin yeterlik düzeylerine ait ölçekten aldıkları puan aralığına göre dağılımları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmenlerin Okul Rehberlik Hizmetleri Ölçeği’nden Aldıkları Puanlara Göre Dağılımları

Puan Aralığı	Seçenek	F	%	\bar{X}	sd
1,00-1,79	Hiç yeterli değil	1	1,1		
1,80-2,59	Az yeterli	4	4,3		
2,60-3,39	Yeterli	29	30,9	3,62	0,65
3,40-4,19	Çok yeterli	43	45,7		
4,20-5,00	Pek çok yeterli	17	18,1		

Tablo 2 incelendiğinde, ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin ölçekten aldıkları puanların ortalamasına göre psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlik düzeyleri $\bar{X}= 3.62$ olmak üzere çok yeterli olduğu görülmektedir.

3.2. Alt Problemlere İlişkin Bulgular

Okul düzeyine göre “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlik düzeyleri” hakkında psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı farklılığın olup olmadığını ortaya çıkarmak üzere t-testi yapılmıştır.

Tablo 3. Okul Düzeyine Göre Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Yeterlik Düzeylerine İlişkin T-Testi Sonuçları

Okul Düzeyi	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Ortaokul	29	218,2	47,8	81	-1,19	0,24
Lise	54	229,8	39,0			

Tablo 3 incelendiğinde, okul düzeyine göre ortaokullarda görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenler ile liselerde görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlik düzeyleri” hakkındaki görüşleri arasında t-testi sonuçlarına göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t=-1,19, p>.05$).

Okul türüne göre “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlik düzeyleri” hakkında psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı farklılığın olup olmadığını ortaya çıkarmak üzere t-testi yapılmıştır.

Tablo 4. Okul Türüne Göre Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Yeterlik Düzeylerine İlişkin T-Testi Sonuçları

Okul Türü	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Genel Lise	35	224,7	38,0	63	-1,82	0,074
Diğer	30	241,2	34,6			

Tablo 4 incelendiğinde, okul türüne göre genel liselerde görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenler ile genel liseler dışında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlik düzeyleri” hakkındaki görüşleri arasında t-testi sonuçlarına göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t=-1,82, p>.05$).

Kurum türüne göre “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlik düzeyleri” hakkında psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı farklılığın olup olmadığını ortaya çıkarmak üzere Mann Whitney U testi yapılmıştır.

Tablo 5. Kurum Türüne Göre Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Yeterlik Düzeylerine İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Kurum Türü	N	Sıra Ortalama	Sıra Toplamı	U	p
Resmi	83	46,01	3818	332	0,145
Özel	11	58,77	646		

Tablo 5 incelendiğinde, kurum türüne göre resmi okullarda görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenler ile özel okullarda görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlik düzeyleri” hakkındaki görüşleri arasında Mann Whitney U testi sonuçlarına göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($U=332, p>.05$).

Cinsiyete göre “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlik düzeyleri” hakkında psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı farklılığın olup olmadığını ortaya çıkarmak üzere Mann Whitney U testi yapılmıştır.

Tablo 6. Cinsiyete Göre Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Yeterlik Düzeylerine İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	Sıra Ortalama	Sıra Toplamı	U	p
Kadın	79	48,70	3847	498	0,329
Erkek	15	41,20	618		

Tablo 6 incelendiğinde, cinsiyete göre görev yapan kadın psikolojik danışman ve rehber öğretmenler ile görev yapan erkek psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlik düzeyleri” hakkındaki görüşleri arasında Mann Whitney U testi sonuçlarına göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($U=498, p>.05$).

Medeni duruma göre “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlik düzeyleri” hakkında psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı farklılığın olup olmadığını ortaya çıkarmak üzere t-testi yapılmıştır.

Tablo 7. Medeni Duruma Göre Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Yeterlik Düzeylerine İlişkin T-Testi Sonuçları

Medeni Durum	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Evli	66	221,9	41,5	92	-2,26	0,026
Bekar	28	242,4	36,6			

Tablo 7 incelendiğinde, medeni duruma göre görev yapan evli psikolojik danışman ve rehber öğretmenler ile görev yapan bekâr psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlik düzeyleri” hakkındaki görüşleri arasında t-testi sonuçlarına göre bekârlar lehine anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($t=-2,26$, $p<.05$).

Mezun olunan bölüme göre “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlik düzeyleri” hakkında psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı farklılığın olup olmadığını ortaya çıkarmak üzere Mann Whitney U testi yapılmıştır.

Tablo 8. Mezun Olunan Bölüme Göre Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Yeterlik Düzeylerine İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Mezun Olunan Bölüm	N	Sıra Ortalama	Sıra Toplamı	U	p
PDR bölümü (Lisans, Y. Lisans)	75	48,05	3603	671	0,699
Diğer	19	45,34	861		

Tablo 8 incelendiğinde, mezun olunan bölüme göre PDR bölümü (Lisans, Y.Lisans) mezunu görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenler ile PDR bölümü (Lisans, Y.Lisans) mezunu dışında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlik düzeyleri” hakkındaki görüşleri arasında Mann Whitney U testi sonuçlarına göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($U=671$, $p>.05$).

Rehberlik servisindeki hizmet süresine göre “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlik düzeyleri” hakkında psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı farklılığın olup olmadığını ortaya çıkarmak üzere Varyans analizi yapılmıştır.

Tablo 9. Rehberlik Servisindeki Hizmet Süresine Göre Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Yeterlik Düzeylerine İlişkin Varyans Analizi Sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar Arası	6583	3	2194	1,319	0,273
Grup içi	149724	90	1663		
Toplam	156308	93			

Tablo 9 incelendiğinde, rehberlik servisindeki hizmet süresine “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlik düzeyleri” hakkında psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin görüşleri arasında Varyans analizi sonuçlarına göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F=1,319$, $p>.05$).

Buldukları okuldaki rehberlik servisindeki hizmet süresine göre “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlik düzeyleri” hakkında psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı farklılığın olup olmadığını ortaya çıkarmak üzere t-testi yapılmıştır.

Tablo 10. Buldukları Okuldaki Rehberlik Servisindeki Hizmet Süresine Göre Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Yeterlik Düzeylerine İlişkin T-Testi Sonuçları

Buldukları Okuldaki Rehberlik Servisindeki Hizmet Süresi	N	\bar{X}	S	sd	t	p
5 yıl ve aşağısı	57	235,6	36,5	92	2,30	0,024
6 yıl ve üzeri	37	216,2	45,1			

Tablo 10 incelendiğinde, buldukları okuldaki rehberlik servisindeki hizmet süresine göre 5 yıl ve aşağısı görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenler ile 6 yıl ve üzeri görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlik düzeyleri” hakkında psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin görüşleri arasında t-testi sonuçlarına göre 5 yıl ve aşağısı lehine anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($t=2,30$, $p<.05$).

İlgilendikleri öğrenci sayısına göre “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlik düzeyleri” hakkında psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı farklılığın olup olmadığını ortaya çıkarmak üzere t-testi yapılmıştır.

Tablo 11. İlgilendikleri Öğrenci Sayısına Göre Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Yeterlik Düzeylerine İlişkin T-Testi Sonuçları

İlgilendikleri Öğrenci Sayısı	N	\bar{X}	S	sd	t	p
1-250 öğrenci	59	225,7	46,6	92	-0,69	0,49 5
251 öğrenci ve üzeri	35	231,7	29,4			

Tablo 11 incelendiğinde, ilgilendikleri öğrenci sayısına göre 1-250 öğrenci ile ilgilenen psikolojik danışman ve rehber öğretmenler ile 251 öğrenci ve üzeri ile ilgilenen psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlik düzeyleri” hakkındaki görüşleri arasında t-testi sonuçlarına göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t=-0,69$, $p>.05$).

Okulda görev yapan psikolojik danışman sayısına göre “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlik düzeyleri” hakkında psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı farklılığın olup olmadığını ortaya çıkarmak üzere Mann Whitney U testi yapılmıştır.

Tablo 12. Okulda Görev Yapan Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmen Sayısına Göre Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Yeterlik Düzeylerine İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Okulda Görev Yapan Rehber Öğretmen Sayısı	N	Sıra Ortalama	Sıra Toplamı	U	p
1 rehber öğretmen	17	59,74	1015	447	0,04 1
2 ve üzeri rehber öğretmen	77	44,80	3449		

Tablo 12 incelendiğinde, okulda görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmen sayısına göre bir psikolojik danışman ve rehber öğretmen ile 2 ve üzeri psikolojik danışman ve rehber öğretmenin “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlik düzeyleri” hakkındaki görüşleri arasında Mann Whitney U testi sonuçlarına göre tek görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmen lehine anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($U=447$, $p<.05$).

TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırma bulgularının sonucunda, ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin okul rehberlik hizmetleri ölçeğinden aldıkları puanların ortalamasına göre psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlik düzeyleri “çok yeterli” olarak belirlenmiştir. Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri olan psikolojik danışma, oryantasyon, bireyi tanıma, bilgi toplama ve yayma, yöneltme ve yerleştirme, izleme, çevre ve ilişkilere, müşavirlik, araştırma ve değerlendirme hizmetleri birbirinden ayrı düşünülemez.

Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri birbirleriyle ilişkilidir ve bir bütün oluşturduğundan psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin çok yeterli olduğu düşünülmektedir.

Araştırma bulgularına göre, “Okulumuzda, psikolojik danışma servisine bütün öğrencilerin rahatça başvurabileceği bir anlayış mevcuttur.” ifadesi gerçekleşme düzeyi “en yüksek” olarak belirlenmiştir. Okullarda öğrenciler rehberlik servisini ziyaret ederken biri beni rehberlik servisine giderken göreceğim mi diye tedirginlik ve kaygı yaşayabilir; bu nedenle bazı okullarda rehberlik odası sınıflardan uzak yerde bulunmaktadır. Ayrıca öğrenciler psikolojik danışman ve rehber öğretmeni ile konuştuklarının aralarında kalacak mı şüphesi duyabilirler ancak psikolojik danışman ve rehber öğretmenler psikolojik danışma ve rehberliğin etik kurallarına ve gizlilik ilkesine uyduklarından dolayı öğrenciler ile aralarında güven ilişkisi oluşturabilirler ve böylelikle öğrenciler rehberlik servisini rahatça, hiç çekinmeden ziyaret ettikleri düşünülmektedir.

Rehberlik servislerinin herkesin ulaşabileceği görünür bir yerde olması hizmetlere ulaşım açısından önemlidir. Bu konuda araştırmadan elde edilen verilere göre okulların bir bölümünde bu duruma uygun olarak odanın tahsis edildiği görülmektedir. Bazı yerlerde ise rehberlik servislerinin okul idaresine yakın bir yerde veya herkesin ulaşılabilir olduğu görünür bir yerde olmadığı bulunmuştur. Rehberlik servisinin okul idaresine yakın olması öğrenciler ve öğretmenler tarafından verilen hizmetlerin idari bir görev gibi algılanmasına neden olabilir ve bu durum sakınca oluşturabilir. Rehberlik servislerinin okulun uzak bir köşesinde yer alması, görünür bir yerde olmaması da hizmetlere ulaşımı zorlaştırdığı için sakınca olarak karşımıza çıkabilir. Psikolojik danışma merkezleri okulda herkesin eşit düzeyde ulaşabileceği okulun merkezine yakın, ulaşılabilirliği kolay olan bir yerde bulunması gerekmektedir (Gysberg & Henderson 2006, Yurtal, 2007).

Araştırmanın bulgularına göre “Okulumuzdan mezun olan öğrencilerimizin mezuniyet sonrası eğitim ve iş yaşamlarında ne kadar başarılı oldukları, yaşamlarındaki önemli değişiklikler ve adres değişiklikleri sürekli olarak izlenmektedir.” ifadesi gerçekleşme düzeyi “en düşük” olarak belirlenmiştir. İzleme hizmetleri, bir süreklilik içinde okulu bitirenleri de kapsayacağından, diğer Rehberlik ve Psikolojik Danışma hizmetlerine oranla yerine getirilmesi daha da zor olan hizmetlerdir. Sosyal ve mesleki özellikleri, içinde buldukları ortam ve koşulları her gün değişen çok sayıda insana ulaşmak, onlarla iletişim kurmak ve bu iletişimi sürdürmek her halde kolay değildir. Okuldaki işbirliği, personel ve parasal olanaklar sağlanması önemli kolaylıklar getirebilir. Öte yandan, okulu bitirenlerden bu ilişkiyi kurma ve sürdürme isteğinin bulunması; okulun onları araması yerine onların okulu araması, izleme hizmetlerini daha da kolaylaştırabilir. Bu amaçla, öğrenciler okuldan ayrılmadan onlara her fırsatta okuldaki Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetlerinden ileride de yararlanabilecekleri; okulun kendileri ile ilişkiyi sürdürmek istediği; yeni adreslerini, yaşamlarında meydana gelecek her türlü değişimleri ve gelişmeleri sürekli olarak okula bildirmelerinin gerekli ve yararlı olduğu, v.b. kendilerine sık sık açıklanmalı; öğrencilerde mezuniyetten sonra da okul ile ilişki kurma anlayışı daha okul yıllarında kazandırılmaya çalışılmalıdır (Kepçeoğlu, 2004).

İzleme hizmetlerinde öğrencilerle ya da mezunlarla kurulacak ilişkilerde, örneğin, yazılı ilişki kurma bir yaklaşım biçimi olarak benimsenebilir. Adreslere yazılı olarak araştırma formları, anketler, kartlar ve mektuplar gönderilip istenen bilgiler toplanabilir başka bir yaklaşım biçimi olarak, öğrencilerle ve mezunlarla doğrudan doğruya kişisel ilişki kurulabilir. Bu amaçla Psikolojik Danışma, mülakat, telefon konuşmaları, sohbet toplantıları gibi yollardan yararlanılabilir. Bir başka yaklaşım biçimi olarak öğrenci ya da mezunları tanıyanlarla ilişki kurulabilir. Bu amaçla, gerektiğinde veli konferansları, öğretmen ve işverenlerle görüşmeler, okul ve iş yerlerine ziyaretler düzenlenebilir; veli, okul ve iş yeri ile telefon görüşmeleri yapılabilir; öğrenciler ve mezunlar hakkında gazete, dergi ve diğer yayın organlarında çıkan bilgiler toplanabilir. Okulu bitiren öğrencileri izlemede onları bir araya getiren sosyal ve mesleki dernek ve örgütlerden de yararlanılabilir (Kepçeoğlu, 2004).

Örneğin bir okuldaki dokuzuncu sınıf öğrencilerine alan seçiminde rehberlik hizmeti sunulduğu zaman alanlarını seçen bu öğrencilerin yerleştikleri alanların kendilerine uygun olup olmadığını, verdikleri kararların isabetliliğini ve alanlarında başarılı ve mutlu olup olmadıklarının izleme çalışmalarıyla takip edilmesi gerekir. Öğrencilerin halen alan seçimiyle ilgili sorunları var ise bunların çözümlenmesi için yeni çalışmalar yapılmalıdır. Benzer şekilde bir okuldan mezun olan öğrencilerin ne kadarının hangi üst eğitim kurumuna gittiği, ne kadarının eğitim yaşantısına son verdiği ve bunların ne yaptıkları hakkında bilgilerin toplanması da izleme hizmetleri kapsamında yer almaktadır; ancak okuldan mezun olan öğrencilerin, onlara ulaşılabilirliğin azalması dolayısıyla izlenmesi oldukça güçtür. Böyle durumlarda mezun olacak öğrencilerden, onlara nasıl ulaşılabilmesine yönelik bilgileri toplayıp bir dosyada muhafaza etmek yararlı olur. Ayrıca öğrencilerin okulla ilişkilerini sürdürecektir etkinlikler düzenlenerek (örneğin dönem mezunları günü gibi) mezunlar hakkında bilgi edinilebilir (Can, 2012). KKTC’de mezun olan öğrencilerin ÖSYM’nin sınavları sonucunda yükseköğrenimine Türkiye’de devam etmesi ya da gün geçtikçe artan işsizlik nedeniyle mezunların yurtdışına göç etmesi nedeniyle rehber öğretmenlerin mezun olan öğrencileri izlemesi daha zor olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın bulgularına bakıldığında “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterli düzeyleri” hakkındaki görüşleri okul düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Yani psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterli düzeyleri rehber öğretmenlerin ortaokul veya lise düzeyinde okullarda görev yapmalarına göre değişmemektedir.

Araştırmanın bulgularına bakıldığında “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterli düzeyleri” hakkındaki görüşleri arasında okul türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık yoktur. Psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin genel lise veya genel liseler dışında diğer liselerde görev yapmaları psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterli düzeylerini etkilememektedir. Bu durum okulların türlerine göre sınıflandırılması sadece akademik ders programlarının içeriğinin farklı olması ancak yapılan psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde herhangi bir değişiklik olmadığını düşündürmektedir. Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri ile ilgili araştırmalar incelendiğinde Poyraz’a (2007) göre, rehber öğretmenlerin görev yaptıkları okul türlerine göre psikolojik danışma ve rehberlik uygulamaları arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır.

Araştırmanın bulgularına bakıldığında “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterli düzeyleri” hakkındaki görüşleri arasında kurum türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin resmi veya özel okullarda görev yapmaları verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterli düzeylerine etkisi bulunmamaktadır. Bu sonuca göre, özel okullarda ya da resmi okullarda görev yapan rehber öğretmenler öğrencilere sundukları psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde daha yeterlidir sonucuna ulaşamaz. Bu durum özel okulların fiziki şartlar, maddi imkânlar bakımından resmi okullara göre daha yeterli olmasına rağmen, resmi okullarda görev yapan rehber öğretmenlerin hizmet-içi eğitim kursuna ya da mesleklerini icra etmelerinde gerekli olan kurs ve seminerlere katılarak kariyer açısından kendilerini geliştirmiş oldukları düşünülmektedir. Ancak, literatür incelendiği zaman, Kağan (2005), özel okullar ile resmi okullarda çalışan rehber öğretmenlerin iş doyumu düzeyleri arasında özel okul okullar lehine anlamlı fark olduğu sonucuna ulaşmıştır. İş doyumu arttıkça öğretmenlerin kendi yeterliklerini de artırma eğiliminde olacakları düşünülmektedir. Özel okullarda görev yapan Rehber öğretmenlerin iş doyumlarının yüksek çıkması, Herzberg’in iki etmen kuramına göre iş doyumunun en belirleyici özelliklerinden olan; Koruyucu etkenlerin- dış etkenlerin (ücret, çalışma şartları, denetleme, örgüt olanakları vb.) büyük bir rol oynadığını aklı getirmektedir. Çünkü iç faktörler - güdüleyiciler (işin özü, yapılan faaliyetlerin ilgi ve yeteneklere uygunluğu, yaratıcılığa olanak vermesi, ilerleme vb.) daha çok meslek kavramı ile ilgilidirler. Dış faktörler ise, daha çok iş kavramı ile ilgilidirler. Dış faktörler, iş yerlerinin koşullarına göre farklılık

gösterebilirken, iç faktörler, pek farklılık göstermemektedir. Dolayısıyla devlet okullarında çalışan rehber öğretmenlerin iş doyumlarını artırmak ve iş verimini yükseltmek için özel okullarda çalışan rehber öğretmenlerin iş doyumuna olumlu katkıda bulunan koruyucu faktörlerin dikkate alınarak bu faktörlerin devlet okullarında da tesis edilmesi sağlanabilir.

Araştırmanın bulgularına göre “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlik düzeyleri” hakkındaki görüşlerinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılığın olmadığı görülmektedir. Bu durum psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin mesleklerini icra ederken eğitimleri boyunca aldıkları bilgilerden, meslek yaşamlarındaki tecrübelerden, hizmet-içi eğitim kurslarından ve meslekleri ile ilgili çeşitli konferans ve seminerlerden faydalanmaktadırlar; bu nedenle okullarda görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin yeterlik düzeylerine cinsiyetlerinin etki etmediği düşünülmektedir. Bu araştırmanın bulguları psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri, psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin iş doyumunu ile ilgili bazı araştırmalarda (Balcı, 1990; Koç, 1998; Uslu, 1999; Seğmenli, 2001; Kağan, 2005; Tellioglu, 2004; Bayrı, 2006; Zaman, 2006; Poyraz, 2007) cinsiyetle ilgili ortaya çıkan bulgularla tutarlı gözükmemektedir. Fakat bazı araştırmalarda farklı bulgulara rastlanmıştır. Şahin’e (1999) göre, kadınların iş doyumunu düzeyleri erkeklerin iş doyumunu düzeylerinden daha yüksektir. Uslu’ya (1999) göre, iş hakkında olumlu bir tutum ortaya çıktığında iş doyumunu arttığı gibi verimde yükselir. Güdülenme doyumunu daha da artırır. Doyumun artması da daha çok verim ve performans demektir. Yaptığı araştırma sonucunda, kendini yeterli hissedenden rehber öğretmenler işlerinden daha çok doyum elde ettikleri ortaya çıkmıştır. Coladarci ve Breton (1997) çalışmalarında kadın rehber öğretmenlerin erkeklere göre daha yüksek öz yeterlik düzeyine sahip olduklarını bildirmekteydiler (Aksoy ve Diken, 2009).

Araştırmanın bulgularına göre “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlik düzeyleri” hakkındaki görüşlerinde medeni durum değişkenine göre bekârlar lehine anlamlı bir fark olduğu ortaya çıkmıştır. Bekâr psikolojik danışman ve rehber öğretmenler okullarda verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde kendilerini daha yeterli bulmaktadır. Bu durum evli rehber öğretmenlerin mesleklerinden daha öncelikli beklentilerinin olması, eşleriyle ve çocuklarıyla ilgilenmeleri ya da zorunlu olarak ev durumlarına yönelmeleri ile açıklanabilir (Akkuş, 2010). Bayrı’ya (2006) göre, bekâr psikolojik danışmanların iş doyumunu düzeyleri evli olanlara göre daha yüksek olduğu halde, psikolojik danışmanların iş doyumlarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Araştırma bulgularında evli ve bekâr psikolojik danışmanların ortalamaları birbirine oldukça yakın bulunmuştur. Poyraz’a (2007) göre, öğretmenlerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini algılama ve tanımlamaları evli veya bekâr olmalarına göre değişmemektedir. Bu araştırmada bekâr olan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin mesleklerini yerine getirmede kendilerini daha verimli hissetmelerinin nedeni kariyer hayatını ön planda tutmaları olabilir.

Araştırmanın bulguları incelendiğinde “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlik düzeyleri” hakkındaki görüşlerinde mezun olunan bölüm değişkenine göre anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Psikolojik danışma ve rehberlik bölümü lisans ve yüksek lisans programlarından mezun olan psikolojik danışman ve rehber öğretmenler ile diğer bölümlerden mezun olan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin okullarda sundukları psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlik düzeylerini etkilememektedir. Ayrıca psikolojik danışma ve rehberlik bölümü doktora programından mezun olan psikolojik danışman ve rehber öğretmenin olmaması düşündürücüdür. Türkiye’de psikolojik danışman olabilmek için lisans düzeyinde PDR programından mezun olmak yeterlidir (Ültanır, 2005). Aynı durum KKTC için de geçerlidir.

Araştırmanın bulgularına bakıldığında “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlik düzeyleri” hakkındaki görüşleri rehber öğretmenlerin rehberlik servisindeki hizmet sürelerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bu sonuç, rehber öğretmenlerin sundukları psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlik düzeylerine mesleki kıdemlerinin etki etmediğini göstermektedir. Mesleğe yeni başlayan psikolojik

danışman ve rehber öğretmenlerin tecrübelerinin az olmasından kendilerini yeterli hissetmeyebilirler; buna karşın mesleğe yıllarını vermiş psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin ise mesleki beklentilerinin karşılanmaması nedeniyle tükenmişlik yaşamaları sonucu kendilerini yetersiz buldukları düşünülmektedir. Bu araştırmanın meslekteki hizmet süresine ilişkin bulguları psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin iş doyumu, tükenmişlik düzeyleri, iş tatmini ile ilgili araştırmalardan (Aliyev, 2004; Kale, 2007; Bayrı, 2006; Ekinci, 2006; Yılmaz, 2007; Durak, 2009) elde edilen bulgularla paralel olduğu görülmektedir. Alanyazın incelendiğinde, mesleki deneyimin psikolojik danışmanların öz yeterliğini arttırdığı konusunda araştırma bulgularına rastlanmaktadır. Deneyim süreleri arttıkça öz yeterlik düzeylerinin de arttığı rapor edilmektedir (Sutton ve Fall 1995; Yiyit, 2001). Alan yazınında rehber öğretmenlerin öz yeterlik düzeyinin alınan eğitimlerle (Al-Darmaki, 2004; Soresi, Nota, ve Lent, 2004; Urbani ve arkadaşları, 2002) ve sağlanan desteklerle (Cashwell, ve Dooley, 2001) artırılabilir bir özellik olduğu belirtilmektedir (Yüksel, Diken, Aksoy ve Karaaslan, 2012).

Araştırmanın bulgularına göre, “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlik düzeyleri” hakkındaki görüşleri psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin buldukları okuldaki rehberlik servisindeki hizmet sürelerine göre 5 yıl ve aşağısı ile 6 yıl ve üzeri görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenler karşılaştırıldığında 5 yıl ve aşağısı lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Buldukları okuldaki rehberlik servisindeki hizmet süreleri 5 yıl ve aşağısı olan psikolojik danışman ve rehber öğretmenler verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde kendilerini daha yeterli görmekteyler. Bu durum, herhangi bir okulda görev yapmaya başlayan rehber öğretmenlerin yüksek derecede bir mesleki beklenti ve tatmin duygusu ile mesleğe başladıklarını ve zaman geçtikçe beklentilerin karşılanamamasının mesleki yetersizliğe veya meslekte tükenmişliğe yol açması ile açıklanabilir (Bayrı, 2006). Bir okula yeni atanan psikolojik danışman ve rehber öğretmen yeni bir okula geldiği için başlangıçta beklentisi yüksektir, fakat okulda bulunan branş öğretmenleri ve yetkililer psikolojik danışmanlık ve rehberlik servisinin görev ve yetkileri hakkında bilgisi olmayabilir ya da psikolojik danışman ve rehber öğretmenler daha az iş yaparlar gibi yanlış düşüncelere sahip olabilirler; bu düşünceler karşısında yıllar geçtikçe psikolojik danışman ve rehber öğretmenler kendilerini yeterli bulmayabilirler. Okullarda psikolojik danışmanın görev yapabileceği uygun bir yer, oda, programlarda zaman, gerekli malzeme, araç, gereç sağlanmamaktadır. Yönetici ve öğretmenler, yürütülen hizmetlere yardımcı olmamaktadır, işbirliği yapmamaktadır. Bu hizmetlerden “sihirli değnek” gibi ya bütün sorunlar bir anda çözmesini beklemekte, ya da hiçbir şey beklememekteyler (Pişkin, 2006; Nazlı, 2007; Yeşilyaprak, 2009).

Araştırma bulguları incelendiğinde “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlik düzeyleri” hakkındaki görüşleri psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin ilgilendikleri öğrenci sayısı değişkenine göre 250 öğrenci ve daha az ile 251 öğrenci ve üzeri ile ilgilenen psikolojik danışman ve rehber öğretmenler karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Bu durum okullarda psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri için ayrılan sınıf içi rehberlik saatinin yıllık çerçeve programını uygulamak için yeterli olmasıdır. Ayrıca bireysel görüşmeler için psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin yeterli zamana sahip olmalarıdır. Psikolojik danışman ve rehber öğretmenler eğitimleri boyunca aldıkları uygulamalı derslerde az dahi olsa pratik tecrübe edinmişlerdir. Psikolojik danışman ve rehber öğretmenler sahip oldukları anket, ölçek ve envanterleri hangi durumlarda kullanacakları, sahip olmadıklarına ise hangi kaynaklardan ulaşacakları konusunda bilinçlidirler. Bu nedenle psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin ilgilendikleri öğrenci sayısı yeterlik düzeylerini etkilemediği düşünülmektedir. Amerikan Okul Psikolojik Danışmanları Derneği, 250 öğrenciye bir psikolojik danışman olması gerektiğini belirtir (ASCA, 2018). Ancak Türkiye’de psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini yürütecek uzman sayısı yeterli değildir (Özgüven, 2000; Ültanır, 2005; Altıntaş, 2008; Taşkaya, 2010).

Araştırma bulgularına göre “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlik düzeyleri” hakkındaki görüşleri okulda görev yapan psikolojik danışman sayısı değişkenine göre okulda tek çalışan rehber öğretmen lehine anlamlı farklılık göstermektedir. Yani okullarda tek olarak görev yapan rehber öğretmenler verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde kendilerini daha yeterli bulmaktadırlar. Bu durum herhangi bir okulda tek olarak görev yapan rehber öğretmenin mesleğini yerine getirirken psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri ile ilgili bütün alanlarda sorumluluğun kendinde toplandığını bilmesi bu nedenle mesleğini kusursuzca ve eksiksiz olarak yerine getirmek için çaba sarf etmesi ile açıklanabilir.

ÖNERİLER

Bu çalışmada ulaşılan bulgular doğrultusunda aşağıdaki öneriler geliştirilebilir:

Bir okulda beş yıl görev süresini tamamlayan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin aynı ilçe ya da yakın ilçede bulunan ortaöğretim kurumlarına en çok 5 yıl olmak şartıyla atamaları yapılabilir. Ortaöğretim kurumlarında görev yapan evli psikolojik danışman ve rehber öğretmenlere hizmet-içi eğitimler artırılabilir. Okullarda görev yapan her psikolojik danışman ve rehber öğretmen için ayrı bir rehberlik servisi odası sağlanabilir. Bir okulda çalışan psikolojik danışman ve rehber öğretmenler her ayın son günü toplanarak bir hafta süresince yaptıkları çalışmalar ve yapmadıkları çalışmaların nedenleri ile ilgili rapor hazırlayabilirler. Bu raporları dönem sonlarında Milli Eğitim, Gençlik ve Spor Bakanlığı'na sunabilirler, böylece psikolojik danışma ve rehberlik alanında yaşanan sorunlar en az düzeye indirilebilir. Bu çalışmanın örneklemini rehber öğretmenler oluşturmuştur. Yönetici ve öğrencilerde örnekleme katılabilir. Bu çalışma nicel bir çalışmadır. Nitel yaklaşım ile yapılabilir. Benzer çalışmalarda birden fazla ölçek kullanılarak veriler toplanabilir.

KAYNAKÇA

- Akkuş, O. (2010). *Rehberlik araştırma merkezlerinde görevli rehber öğretmenlerin iş doyumu düzeylerinin değerlendirilmesi*. Yüksek lisans tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aksoy, V. ve Diken, İ. H. (2009). Rehber öğretmenlerin özel eğitimde psikolojik danışma ve rehberliğe ilişkin öz yeterlik algılarının incelenmesi. *İlköğretim Online*, 8(3), 709-719.
- Al-Darmaki, F.R. (2004). Counselor training, anxiety, and counseling self-efficacy: Implications for training psychology students from the United Arab Emirates University. *Social Behavior and Personality*, 32(5), 429-439.
- Aliyev, R. (2004). *Türkiye Cumhuriyeti ve Azerbaycan Cumhuriyeti devlet liselerinde çalışan öğretmenlerin iş doyumu açısından karşılaştırılması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Altıntaş, E. (2008). Psikolojik danışma ve rehberlik. Can. G. (Ed.), *Çağdaş eğitim sisteminde öğrenci kişilik hizmetleri ve rehberlik* (1-27). Ankara: Pegem Akademi.
- ASCA-American School Counselor Association (2018). *Careers/Roles*. <http://www.schoolcounselor.org> adresinden 3.12.2018 tarihinde indirilmiştir.
- Balcı, S. (1990). *Meslek liselerinde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklentiler*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bayrı, H. (2006). *Ortaöğretim kurumlarında çalışan psikolojik danışman/rehber öğretmenlerin iş doyumuna ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi*. Yüksek lisans tezi. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Can, A. (2013). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. Ankara: Pegem Akademi.

- Cashwell, T. H., & Dooley, K. (2001). The impact of supervision on counselor self-efficacy. *The Journal of Supervision in Psychotherapy and Mental Health*, 20(1), 39–47.
- Coladarci, T., & Breton, W. A. (1997). Teacher efficacy, supervision, and the special education resource-room teacher. *The Journal of Educational Research*, 90(4), 230–239.
- Cresswell, J. W. (2002). *Research design qualitative quantitative and mixed methods approaches*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Çam, S. (2012). Psikolojik danışma ve rehberlik. G. Can (Ed.), *Okullarda rehberlik hizmet alanları – birimleri* (s. 53-80). Ankara: Pegem Akademi.
- Daniels, J. A., & Larson, L. M. (2001). The impact of performance feedback on counseling self-efficacy and counselor anxiety. *Counselor Education & Supervision*, 41, 120-130.
- Dilekmen, M. (2012). Psikolojik danışma ve rehberlik. G. Can (Ed.), *Rehberliğin başlıca türleri* (s. 31-52). Ankara: Pegem Akademi.
- Durak, S. (2009). *Anadolu ve genel liselerde çalışan öğretmenlerin iş tatmini ve sosyal destek düzeylerinin karşılaştırılması*. (Yüksek lisans tezi). İstanbul: Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ekinçi, Y. (2006). *İlköğretim okulu yöneticilerinin sosyal beceri düzeylerine göre öğretmenlerin iş doyumunu ve iş stresinin karşılaştırılması*. Yüksek lisans tezi. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gysbers, N.C., & Henderson, P. (2006), *Developing and managing your school guidance program* (4. Edition). Alexandria, VA: American Counseling Association.
- Hackney, H., ve Cormier, S. (2008). *Psikolojik danışma ilke ve teknikleri: Psikolojik yardım süreci el kitabı* (Çev. T. Ergene ve S. Aydemir Sevim). Ankara: Mentis Yayıncılık.
- Kağan, M. (2005). *Devlet ve özel ilköğretim okulları ile rehberlik araştırma merkezlerinde çalışan rehber öğretmenlerin iş doyumlarının incelenmesi (Ankara ili örneği)*. Yüksek lisans tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kale, F. (2007). *Beden eğitimi öğretmenlerinin iş doyumunu ve tükenmişlik düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Niğde: Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karaca, R. ve İkiz, E. (2014). *Psikolojik danışma ve rehberlikte çağdaş bir anlayış* (3. Basım). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Karakaya, İ. (2011). Bilimsel araştırma yöntemleri. A. Tanrıoğen (Ed.), *Bilimsel araştırma yöntemleri* (s. 55-84). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Karasar, N. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kellie, C. (2006). *The impact of a training program on the volunteer rape crisis counselors*. Paper presented at the annual meeting of the International Communication Association, N.Y.C.: NY Online Retrieved http://www.allacademic.com/meta/p13762_index.html
- Kepçeoğlu, M. (2004). *Psikolojik danışma ve rehberlik*. İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Kızıldağ, S., Zorbaz, S. D., Gençtanırım, D. ve Arıcı, F. (2012). Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinin psikolojik danışma yardımı almaya ve bu yardımın sunulduğu birimlere ilişkin görüşleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(3), 185-196.
- Koç, Z. (1998). *Rehberlik ve araştırma merkezlerinde görev yapan rehber öğretmenlerin iş doyumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Larson, L. M., & Daniels, J. A. (1998). Review of the counseling self-efficacy literature. *Counseling Psychologist*, 26 (2), 179-218.
- Nazlı, S. (2007). Psikolojik danışmanların değişen rollerini algılayışları. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10 (18), 1-17.
- Özgülven, İ. E. (2000). *Çağdaş eğitimde psikolojik danışma ve rehberlik*. Ankara, Pdrem Yayınları.
- Pişkin, M. (2006). Türkiye’de psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin dünü, bugünü ve yarını. Hesapçioğlu, M. ve Durmuş, A. (Ed.), *Türkiye’de eğitim bilimleri: Bir bilanço denemesi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Poyraz, C. (2007). *Orta dereceli okullarda yürütülen rehberlik hizmetleri üzerine bir araştırma*. Doktora tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Seğmenli, S. (2001). *Rehber öğretmenlerin tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sharpley, C. F., & Ridgway I. R. (1993). An evaluation of the effectiveness of self-efficacy as a predictor of trainees’ counseling skills performance. *British Journal of Guidance and Counselling*. 21, (1).
- Soresi, S., Nota, L., & Lent, R. W. (2004). Relation of type and amount of training to carrier counseling self-efficacy in Italy. *The Career Development Quarterly*, 52, 194–201.
- Sutton, J. M., & Fall, M., (1995). The relationship of school climate factors to counselor self-efficacy. *Journal of Counseling & Development*, 73, 331–336.
- Şahin, C. (2008). Psikolojik danışma ve rehberlik. M. Güven (Ed.), *Eğitim sürecinde öğrenci kişilik hizmetleri ve rehberlik* (s. 1-48). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şahin, İ. (1999). *İlköğretim okullarında görevli öğretmenlerin iş doyum düzeyleri*. Yüksek lisans tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Tang, M., Addison, K. D., LaSure-Bryant, D., Norman, R., O’Connell, W., & Stewart-Sicking, J. A. (2004). Factors that Pnfulence self-efficacy of counseling students: An exploratory study. *Counselor Education & Supervision*. 44, 70–80.
- Tellioğlu, A. (2004). *İstanbul ili Beyoğlu İlçesi’nde çalışan ilköğretim okulu öğretmenlerinin iş doyum düzeyleri*. Yüksek lisans tezi. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Urbani, S., Smith, M. R., Maddux, C. D., Smaby, M. H., Torres-Rivera, E., & Crews, J. (2002). Skill-Based training and counseling self-efficacy. *Counselor Education & Supervision*, 42, 92–106.
- Uslu, M. (1999). *Resmi eğitim kurumlarında çalışan psikolojik danışma ve rehberlik uzmanlarının iş doyumunu ve tükenmişlik düzeylerinin danışmanların denetim odağı ve bazı değişkenlere göre karşılaştırılması*. Yüksek lisans tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ültanır, E. (2005). Türkiye’de psikolojik danışma ve rehberlik mesleği ve psikolojik danışman eğitimi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (1), 102-111.
- Yeşilyaprak, B. (2008). *Eğitimde rehberlik hizmetleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Yeşilyaprak, B. (2009). Türkiye’de psikolojik danışman ve rehberlik alanının geleceği: Yeni açılımlar ve öngörüler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 42 (1), 193-213.

- Yeşilyaprak, B. (2014). *21. yüzyılda eğitimde rehberlik hizmetleri* (23. Basım). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Yılmaz, K. (2007). *İstanbul ili Anadolu yakası endüstri meslek liselerinde görev yapan öğretmenlerin iş tatmini ve örgütsel bağlılıkları arasındaki ilişki*. Yüksek lisans tezi. İstanbul. Yeditepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yiyit, F. (2001). *Okul psikolojik danışmanlarının yetkinlik beklentilerini ölçmeye yönelik bir ölçek geliştirme çalışması*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yurtal, F. D. (2014). Psikolojik danışma ve rehberlik. A. Kaya (Ed.), *Psikolojik danışma ve rehberlikte hizmet türleri* (s. 35-55). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yüksel, K., Diken, İ. H., Aksoy, V. ve Karaaslan, Ö. (2012). Rehber öğretmen adaylarının özel eğitimde psikolojik danışma ve rehberliğe ilişkin öz-yeterlik algıları. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 137-148.
- Zaman, O. (2006). *Ortaöğretim kurumlarında çalışan alan dışından atanmış rehber öğretmenlerin iş doyumları ile örgütsel bağlılıkları arasındaki ilişki*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

EXTENDED ABSTRACT

The importance and rationale for guidance services during secondary school education is based on the needs of students and the actions expected of secondary schools to meet these needs. As is known, adolescence is a highly changeable, difficult to control, unpredictable period. Secondary school years can be considered to be within the adolescent years. This is the time, when the adolescent determines his values and searches for self-identity. Therefore, to overcome this quite depressing period, psychological services aimed at young people as part of their education becomes mandatory (Yeşilyaprak, 2008).

Adolescence, coincides with the secondary education. It is the most turbulent period of human life. It is well known that, during this period, adolescents' personal, occupational and educational problems becomes more intense. The need for guidance services during this period increases due to physical changes of the individual's body, establishing their value systems, starting their careers, developing their life philosophy and determining their identity (Can, 2012).

In terms of children's personal, educational and professional development, adequate and comprehensive guidance services needs to be maintained during secondary education. In the execution of these services, characteristics resulting from the structure of secondary education have a determining effect on the planning and implementation of services to be provided (Yeşilyaprak, 2008).

The purpose of this research is to determine the proficiency level of the counsellors and guidance teachers working at schools affiliated to the Turkish Republic of Northern Cyprus Ministry of National Education, Youth and Sports General Secondary Education and Vocational Technical Education department.

This study was a descriptive research using survey model. The population of this research was formed of the 102 counsellors and guidance teachers serving at the state and private secondary schools affiliated to the TRNC National Education, Youth and Sports, the Ministry of Secondary Education Department during the 2012-2013 Autumn semester between the 17th of October and the 16th of November. Sampling was not used in this research as collection of data from a large number of people is an important feature of the survey model (Tanrıoğen, 2011). Due to the absence of some of the teachers and guidance counsellors serving at the secondary schools and failure of some of the participants to return the survey forms, 8 of survey population

were removed consequently the survey population consisted of 94 teachers and guidance counsellors. Of the 94 teachers and guidance counsellors surveyed, 79 (84%) were female and 15 (16%) were male. Personal Information Forms were used to determine socio-demographic characteristics of teachers and guidance counsellors surveyed. "School Guidance Services Scale" developed by Poyraz (2007) were used to determine the proficiency level of counselling and guidance services at the secondary schools. It consists of nine subscales and 63 items. Five response Likert-type rating scale was developed. These responses were scored as "highly competent" (5), "very competent" (4), "adequate" (3), "less than adequate" (2), and "inadequate" (1). On this scale, the maximum possible score is 315 and the lowest is 63 points. Cronbach-Alpha internal consistency confidence coefficient of the scale was .95. Data were analyzed using SPSS 17.0 program. Descriptive statistical calculations, t-test, Mann-Whitney U test and one-way analysis of variance (ANOVA) techniques are used for the independent variables in the analysis of data.

It was concluded that the counselling and guidance services sufficiency level of counsellors and guidance teachers serving at secondary schools was $X = 3.62$ at "very competent" level. Psychological counselling and psychological counselling comprising guidance services, orientation, recognizing an individual, information gathering and dissemination, guiding and placement, follow-up, environmental guardian relationships, consultancy, research and evaluation services are inseparable. Psychological counselling and guidance services are interrelated and constitute a whole. Therefore, the guidance and counselling services are considered to be very adequate.

It was found that there is a significant difference in the adequacy of guidance and counselling services in schools according to marital status, length of service in the school counselling service and the number of counsellors serving at the school. According to the marital status variable, there is a significant differences ($t = -2.26, p < .05$) between married and single teachers and guidance counsellors in favour of single teachers and guidance counsellors. Single teachers and guidance counsellors in guidance and counselling services consider themselves to be more competent. This can be explained by the fact that married guidance counsellors have other expectations which take precedence over their careers, dealing with their families and inevitably being concerned with their domestic situations (Akkuş, 2010). According to Poyraz (2007), teachers' perception and definition of guidance and counselling services are not affected by their marital status. The reason that single teachers and guidance counsellors in this research feel more productive in fulfilling their duties may be that they hold their career at the forefront of their life. According to their length of service in school guidance, there is a significant difference ($t = 2.30, p < .05$) between those with 5 or less years and those with 6 or more years service in favour of those with 5 or less years. Teachers and guidance counsellors with 5 or less years of service consider themselves to be more competent at providing guidance and counselling services. This can be explained by a high degree of professional expectations and satisfaction at the start of their career and, as time passes, failure to meet their expectations leading to professional burnout and incompetence (Bayrı, 2006). According to the number of teachers and guidance counsellors working at a school variable, there is a significant difference ($U = 447, p < .05$) between single and 2 or more teachers and guidance counsellors in favour of the single teacher and guidance counsellor. Therefore, guidance counsellors working on their own consider themselves more competent at providing guidance and counselling services. This can be explained by the fact that counsellors working on their own are aware that they are responsible for all areas related to psychological counselling and guidance services, therefore, they put a lot of effort into carrying out their duties fully and impeccably.